

3. lecke Téma: Számok

1. Bemelegítő feladat: gyakorold az igeragozást!

Töltsd ki a táblázatot a megfelelő alakokkal! A ragozásban segítenem az igercsoportok.

	opiskella (tanulni, III)	lukea (olvasni, I)	kävellä (sétálni, III)	viedä (vinni, II)	uida (úszni, II)	alkaa (kezdeni, I)
minä						
sinä						
hän						
me						
te						
he						

2. Tanulj meg finnül számolni!

0 nolla	19 yhdeksäntoista
1 yksi	20 kaksikymmentä
2 kaksi	21 kaksikymmentäyksi
3 kolme	30 kolmekymmentä
4 neljä	40 neljäkymmentä
5 viisi	50 viisikymmentä
6 kuusi	60 kuusikymmentä
7 seitsemän	70 seitsemänkymmentä
8 kahdeksan	80 kahdeksänkymmentä
9 yhdeksän	90 yhdeksänkymmentä
10 kymmenen	100 sata
11 yksitoista	101 satayksi
12 kaksitoista	110 satakymmenen
13 kolmetoista	200 kaksisataa
14 neljätoista	1000 tuhat
15 viisitoista	10 000 kymmenentuhatta
16 kuusitoista	100 000 satatuhatta
17 seitsemäntoista	1 000 000 miljoona
18 kahdeksäntoista	

– 11-től 19-ig leírjuk a számot, és hozzákapcsoljuk a *-toista* elemet.

– 21 felett először leírjuk hány tízes, majd hány egyes; 21, vagyis 2 tízes, 1 egyes.

– A tíz *kymmenen*, ha egynél több van belőle, akkor *kymmentä* alakot írunk. Ugyanígy a száz, az ezer és a millió esetében is, ha több van belőlük, akkor a *sataa*, a *tuhatta* és a *miljoonaa* alakot használjuk.

– Ha valamiből egy van, mint ahogy a magyarban, a finnben sem kell kiírni. Például *egyszáz* helyett mi *százat* mondunk, a finnek pedig *yksisata* helyett csak *sata* alakot használnak.

3. Írd le a számokat finnül!

- a) 35
- b) 76
- c) 98
- d) 233
- e) 654
- f) 24
- g) 1024
- h) 4379
- i) 789
- j) 44637

4. Mely számok ezek?

- a) neljäkymmentäviisi
- b) kolmesataaneljätoista
- c) kaksihattaviisitoista
- d) viisisataaneljä
- e) kymmenentuhattaneljekymmentä
- f) seitsemätoista
- g) kaksisataaviisikymmentäkuusi
- h) kuusentuhattakymmenen
- i) viisisataaneljäkymmentäkahdeksan
- j) kahdeksantuhattaseitsemänsataayhdeksänkymmentäviisi

5. Partitívusz – a finn részelő eset

– alapjelentése: „határozatlan mennyiség, valaminek a része”

– a partitívusz ragja: **-a/-ä; -ta/-tä; -tta/-ttä**

– csak névszókat tehetünk partitívuszba!

Nem csak egyes számú, hanem többes számú partitívusz is van a finn nyelvben; mi egyelőre csak az egyes számúval foglalkozunk.

Kapcsolódási szabályok:

a) többtagú (= több szótagú, vagyis egynél több magánhangzó van benne), rövid magánhangzóra végződő tövek után **-a/-ä** a rag

pl. *talo* 'ház' → *taloa*, *pöytä* 'asztal' → *pöytää*

Ugyanez a rag az *-ia*-ra és *-ea/eä*-re végződő szavak után is:

asia 'dolog' → *asiaa*, *nopea* 'gyors' → *nopeaa*, *tärkeä* 'fontos' → *tärkeää*

b) hosszú magánhangzóra vagy kettőshangzóra (= két különböző magánhangzóra) végződő tövek után, illetve mássalhangzóra végződő szavak után **-ta/-tä** a rag

pl. *työ* 'munka' → *työtä*, *mies* 'férfi' → *miestä*

c) *-e*-re végződő tövek után **-tta/-ttä** a rag

pl. *huone* 'szoba' → *huonetta*, *kone* 'gép' → *konetta*

Vannak egyéb, sajátosan viselkedő csoportok. A szótárakban a szavak harmadik alakjaként a partitívusz van feltüntetve. Tehát vagy úgy tanuljuk meg az alakokat, hogy minden egyes csoportot memorizálunk, vagy a harmadik alakkal együtt sajátítjuk el a szavakat, és idővel ráérzünk a ragozásukra.

Egyéb esetek:

a) A **-nen** végű szavak esetén a **-nen-t** levágjuk, és egy **-s** kerül be a helyére, amihez hozzákapcsoljuk a **-ta/-tä** ragot, pl. *nai|nen* 'nő' → *naista*, *ihmi|nen* 'ember' → *ihmistä*

b) A **-si** végű szavak esetén a **-si-t** levágjuk, és a helyére kerül a **-tta/-ttä**, pl. *kä|si* 'kéz' → *kättä*, *ve|si* 'víz' → *vettä*

c) Az **-uus/-yys**, illetve a **-Vus/-Vys** (V= vokaali, vagyis bármilyen magánhangzó az **-us/-ys** előtt) végű szavaknál levágjuk az **-s-t**, és hozzákapcsoljuk a **-tta/-ttä** ragot
pl. *totuu|s* 'igazság' → *totuutta*, *syvyys|s* 'mélység' → *syvyttä*, *rakkau|s* 'szerelem' → *rakkautta*

d) Az **-i** végű szavak csoportja talán a legnehezebb, mert ott több lehetőség is van:

– az **-i nem változik meg**, és csak hozzákapcsoljuk a szóhoz az **-a/-ä** ragot:

pankki 'bank' → *pankkia*

– az **-i -e-re változik**, utána hozzákapcsoljuk az **-a/-ä** ragot: *lehti* 'falevél' → *lehteä*

– az **-i kiesik**, a megmaradt tőhöz hozzákapcsoljuk a **-ta/-tä** ragot: *kiel|i* 'nyelv' → *kieltä*

Nem szabad kétségbe esnünk ezt látva. Bár most talán hihetetlennek hangzik, de a használat és a gyakorlatok során egyre jobban megragad majd bennünk, mikor mi történik.

e) Rendhagyó alakok: *lapsi* 'gyerek' → *lasta*, *lumi* 'hó' → *lunta*, *meri* 'tenger' → *merta*, *veri* 'vér' → *verta*

Fontos még, hogy megtanuljuk a személyes és a mutató névmások partitívuszi alakjait, mivel ezek általában egyrészt rendhagyóan ragozódnak, másrészt gyakran használjuk őket.

minä → **minua**

sinä → **sinua**

hän → **häntä**

me → **meitä**

te → **teitä**

he → **heitä**

tämä (ez) → **tätä**

tuo (az) → **tuota**

se (az, élettelen dolog esetén) → **sitä**

Gyakorold a partitívuszt!

auto (autó)
historia (történelem)
huone (szoba)
ikkuna (ablak)
kakku (torta)

kaunis (szép)
kirja (könyv)
kirje (levél)
kone (gép)
likainen (koszos)

lyhyt (alacsony)	vieras (vendég)
mainos (reklám)	vuosi (év)
mies (férfi, férj)	väsynyt (fáradt)
nainen (nő)	! lapsi (gyerek)
olut (sör)	! lumi (hó)
talo (ház)	! nuori (fiatal)
tanssijatar (táncosnő)	! pieni (kicsi)
uusi (új)	! suuri (nagy)
vapaus (szabadság)	! vesi (víz)

7. Mikor kell használni a partitívusz egyes számú alakját?

– egyrészt az egynél nagyobb számnevek után; tehát, ha valamiből 2, 3, 4... darab van, akkor az a valami, amiből egynél több van, partitívuszba kerül

pl. *kaksi omena* (két alma)

– a *monta* (sok), *pari* (pár, néhány), *puoli* (fél) szavak után is partitívuszba kerül a névszó

pl. *monta kirjaa* (sok könyv), *pari vuotta* (néhány év), *puoli tuntia* (fél óra)

– a nem megszámlálható anyagnevek esetében

pl. *Kupissa on kahvia*. (A csészében kávé van. – nem tudom, hogy mennyi, nem megszámlálható)

– tagadás esetén az igei állítmány tárgya partitívuszban áll

pl. *En lue kirjaa*. (Nem olvasok könyvet.)

– ha az alany létét tagadjuk, akkor is partitívuszt használunk

pl. *Talossa ei ole ihmistä*. (A házban nincs ember.)

– udvariassági kifejezésekben, köszönésekben

pl. *Hyvää päivää!* (Jó napot!), *Hyvää joulua!* (Boldog karácsonyt!)

– a finnben vannak olyan igék, amelyeknek meghatározott vonzataik vannak, így olyanok is előfordulnak, amelyek mellett a névszó partitívuszba kerül. Egy ilyen már találkoztunk is:

puhua (beszélni) + valamilyen nyelvet *Minä puhun suomea*. (Én beszélek finnül)

Vannak más ilyen igék is:

pl. *rakastaa* (szeretni, szerelmesnek lenni) *Minä rakastan sinua*. (Én szeretlek téged.)

vihata (utálni) *Minä vihaan häntä*. (Én utálok őt.)

odottaa (várni) *Minä odotan bussia*. (Én várom a buszt.)

ajatella (gondolni) *Minä ajattelen sinua*. (Én gondolok rád.) stb.

8. Egészítsd ki a szöveget!

Matti ja Helena ovat kaupassa, koska illalla heille tulee monta _____ (vieras). Matti ostaa paljon _____ (asia): _____ (leipä), _____ (makkara), paljon _____ (jäätlö) ja _____ (suklaa). Helena ostaa myös _____ (salaatti) ja _____ (12 omena). He eivät osta _____ (alkoholiton) ja _____ (alkoholinen) _____ (juomat), koska kotona on vielä paljon _____ (juoma). Illalla tulee _____ (10 ystävä). Mattin ystävä, Juha rakastaa _____ (musiikki) ja hänellä on _____ (kitara). Kaikki rakastavat hänen _____ (kitaramusiikki).

9. Színek

musta – fekete

oranssi – narancssárga

valkoinen – fehér

keltainen – sárga

punainen – piros

violetti / lila – lila

sininen – kék

vaaleanpunainen – rózsaszín

vihreä – zöld

harmaa – szürke

ruskea – barna

turkoosi – türkiz

– *vaalean* + bármilyen szín = világos pl. *vaaleansininen* 'világoskék'

– *tumman* + bármilyen szín = sötét pl. *tummansininen* 'sötétkék'

– Kérdés: *Minkävärinen on?* 'Milyen színű?' *Minkävärinen banaani on?* 'Milyen színű a banán?' *Banaani on keltainen.* – A banán sárga.

Gyakorold a melletted ülővel: *Minkävärinen on?*

lumi (hó), hirvi (szarvas), hiiri (egér), kahvi (kávé), salaatti (saláta), porsas (malac), omena (alma), veri (vér), meri (tenger), juusto (sajt), tiikeri (tigris), appelsiini (narancs)

BINGÓ!

123	13	31	2122	7015
17	25	2000	22	81
8	1	0	3	918
9	7	19	4	111
999	311	632	986	300

Szorgalmi feladat:

Tedd partitívuszbba a zárójelben szereplő! Gyakorold a számok leírását is!

Eläintarhassa asuu viisi tiikeriä...

3 (norsu)

18 (käärme)

20 (jänis)

10 (ilves)

17 (apina)

13 (hirvi)

4 (leijona)

11 (poro)

3 (kirahvi)

9 (hylje)

2 (virtahepo)

5 (valas)

Mummolla ja vaarilla on iso maatila. Siellä asuu kymmenen lehmää...

25 (kana)	17 (lammas)
3 (hiiri)	12 (porsas)
4 (kukko)	15 (koira)
8 (hevonen)	38 (pentu)
13 (kalkuna)	33 (kissa)
5 (sika)	6 (kirppu)

Szószedet

auto – autó	veri – vér
apina – majom	valas – bálna
eläintarha – állatkert	vaari – nagypapa
illalla – este	tyttö – lány
esimerkiksi – például	tiikeri – tigris
huone – szoba	maatila – gazdaság, farm
ikkuna – ablak	koira – kutya
kakku – torta	kissa – macska
mies – férfi, férj	kukko – kakas
nainen – nő	tie – út
olut – sör	lammas – bárány
talo – ház	lehmä – tehén
tanssijatar – táncosnő	leijona – oroszlán
uusi – új	kirppu – bolha
vapaus – szabadság	kirahvi – zsiráf
lyhyt – alacsony	käsi – kéz
mainos – reklám	kone – gép
kaikki – mindenki	jänis – nyúl
vihata – gyűlölni, utálni	käärme – kígyó
ajatella – gondolni	kalkuna – pulyka
suklaa – csokoládé	kana – csirke
vieras – vendég	norsu – elefánt
asia – dolog	pankki – bank
makkara – virsli, kolbász	poro – rénszarvas
jäätälö – fagyalt	porsas – malac
alkoholiton – alkoholmentes	sika – sertés
alkoholinen – alkoholos	talo – ház
juoma – ital	ilves – hiúz
meri – tenger	ihminen – ember
mummo – nagymama	hiiri – egér
vuosi – év	hirvi – szarvas
virtahepo – víziló	hylje – fóka
vesi – víz	koska – mert